

licet fiat ex imperio charitatis, non generabit aliam virtutem præter acquisitam, quia actus facit habitum per suam entitatem, et ut est in tali specie essentiali, et in ordine ad idem objectum et motivum intrinsecum; nam accidentalis species, quæ ex fine extrinseco sumuntur, neque est intrinseca actui imperato, sed est sola denominatio ab actu imperante, neque manet in ipso habitu, nisi per conjunctionem et subordinationem ad habitum charitatis. Unde, licet caritas amittatur, manebunt illæ virtutes, quoad totum suum esse intrinsecum, non minus quam si acquisitæ essent per actus non imperatos a charitate. Et, e converso, licet illi habitus essent ante charitatem, ac subinde per actus ab illa non imperatos acquisiti, adveniente postea charitate, haberent eamdem subordinationem cum illa, non minus quam si per actus a charitate imperatos fuissent comparati. Est ergo improbabilis illa opinio media, et fundamentum ejus ex dictis manet solutum; nam virtutes morales infusæ non sunt supernaturales (proprie loquendo) quia ad finem ultimum supernaturalem ordinantur, sed quia habent finem proprium et intrinsecum supernaturale; illi autem fines intrinseci tot distinguuntur, quot virtutes morales; et ideo, licet finis charitatis, qui est extrinsecus respectu virtutum moralium, unus sit, nihilominus sola charitas non est sufficiens principium proximum actuum talium virtutum, et ideo necessariae sunt virtutes morales simul cum ipsa charitate infusæ.

12. *Qua certitudine tenendum sit infundi justis virtutes morales simul cum gratia.* — Ultimo interrogare possumus, quod de aliis habitibus infusis fecimus, quam sit certa hæc assertio virtutum moralium per se infusarum. Nonnulli enim ex sectatoribus D. Thomæ illi tribuunt fere certitudinem fidei. Nam Capreolus, in 3, d. 33, quæst. unica, art. tertio, ad 2, contra tertiam conclusionem, erroneam vocat contrariam sententiam. Et præcipue fundatur in Clement. unic. de Summ. Trinit., ubi Clemens approbat opinionem illam, quæ affirmat infundi pueris baptizatis gratiam et virtutes. Et quoniam Durandus respondet Concilium loqui de virtutibus Theologicis, ipse ait expositionem esse erroneam, quia omnes glossæ Sanctorum, inquit, etiam de aliis virtutibus id intelligunt; et specialiter adducit glossam, utique interlinealem, et Nicola. de Lyr.; in illud ad Tit. 3: *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, et reno-*

vationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abunde, addit Glossa: *Ad remissionem omnium peccatorum et copiam virtutum;* non datur autem, inquit Capreolus, copia virtutum, si tantum Theologales infunderentur. Magis tamen posset urgeri contra Durandum, quia Clemens de illis virtutibus loquitur de quibus Innocentius in cap. *Majores*, de Baptismo; nam quod hic indecisum reliquerat, ille approbat. At Innocentius videtur plane virtutes morales comprehendere; sic enim ait referendo opiniones: *Fidem, aut charitatem, aliasque virtutes.* Præter fidem autem et charitatem non sunt aliæ virtutes Theologales; ergo, per alias virtutes, morales intellexit. Præsertim quia si solas Theologales numerare voluisset, facilius et clarius addisset spem, quam generaliter alias virtutes. Propter quod etiam Conradus I. 2, quæst. 62, art. 3, dixit opinionem Durandi esse contra definitionem Ecclesiæ. Medina vero, eodem art. 3, dicit esse secundum fidem catholicam certum, dari aliquas virtutes infusas morales, scilicet, prudentiam, pœnitentiam, religionem et continentiam. Quod solum probat quibusdam testimonii Scripturæ. De cæteris vero dicit esse ingentem temeritatem illas negare, quia earum positio est valde consentanea Scripturis, Conciliis et Patribus. Et idem habet quæst. 51, art. 4, dub. 2.

13. *Assertio certa, non esse de fide infundi cum gratia aliquam virtutem moralem.* — Nihilominus, certum est non esse de fide, infundi cum gratia aliquam virtutem moralem. Hoc mihi certum est ex discursu facto in præcedentibus capitibus, in quibus ostendimus, ante Concilium Tridentinum non fuisse de fide infundi nobis virtutes Theologicas; ergo multo magis non erat de fide infundi virtutes morales; sed Concilium Tridentinum nihil de his virtutibus definivit, neque de illis non solum in specie, verum etiam nec sub generali appellatione virtutum locutum est, sed solum semel dixit fieri infusionem gratiæ et donorum, et iterum dixit infundi hæc tria, fidem, spem et charitatem; de virtutibus autem moralibus neque verbum. Quod si quis dicat sub donis illas comprehendisse, poterit hoc probabili fortasse conjectura opinari, non tamen ut certum asserere. Solum, in canon. 3, nominavit Concilium pœnitentiam cum fide, spe et charitate; sed ibi loquebatur de actibus, non de habitibus, et de actu illo pœnitentiæ probabilissimum est esse actum elicitem ab habitu charitatis.

14. *Rejicitur Medina.* — Quod autem Medina dicit, ex sola Scriptura sufficienter probari de fide dari aliquas virtutes morales infusas, valde frivolum est; nam testimonia quæ adducit nullius sunt momenti, ut late ostendunt alii recentiores scriptores in illum locum. Sed hunc laborem tanquam inutilem omitto; tum quia idem Medina, q. 51, art. 3, dub. 4, dicit ex sola Scriptura non sufficienter probari de fide infundi virtutes Theologicas. Quomodo ergo affirmare potuit id probari de aliquibus virtutibus moralibus; tum etiam quia ex testimoniis, quæ adducit, ad summum probatur Deum, mediante fide et gratia, juvare hominem ad actus virtutum moralium acquisitarum, vel etiam ad acquisitionem illarum, quod verissimum est, ut lib. 1 vidi mus. Et ita sufficienter intelligitur quod de divina sapientia dicitur, Sapient. 8: *Sobrietatem et prudentiam docet, et justitiam, et virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus.* Nam, sive id intelligamus de sapientia in creata, quæ nos illuminat et juvat ad opera istarum virtutum, sive de sapientia creata, quæ est illius participatio, quæ per fidem nobis communicatur, etiam de virtutibus moralibus acquisitis verum est divinam sapientiam docere nos has virtutes. Nam per fidem possumus etiam prudentiam acquisitam dirigere. Imo, sicut, discurrendo speculative, ex fide acquirimus Theologiam, ita discurrendo practice possumus prudentiam acquirere; per prudentiam autem docentur seu diriguntur aliæ virtutes voluntatis; et simili modo fides docet nos orare et colere Deum, etiamsi ex parte voluntatis contingat illos actus esse virtutis acquisitæ, et ideo, quamvis oratio, verbi gratia, tribuatur Spiritui Sancto, ad Romanos 8, non sequitur esse actum elicitem a virtute religionis per se infusæ. Et ita facile explicantur alia omnia quæ cum specie aliqua probabilitatis afferri possunt; alia enim quæ citantur propter solum nomen virtutis, ut illud: *Qui operatur virtutes in vobis*, ad Galat. 3, indigna sunt quæ a Theologis afferantur.

15. *Viennense Concilium declaratur.* — Ad do præterea Concilium Viennense, non solum non definivisse de fide hanc veritatem, verum etiam neque novam certitudinem illi addidisse. Primum patet, quia sententiam illam de virtutibus infusis solum ut probabiliorem approbat; secundum patet, quia indefinite loquitur de virtutibus; ergo sufficienter posset intelligi de Theologalibus, maxime cum Concilium Tridentinum postea alias non nomina verit. Nec refert quod Innocentius III post fidem et charitatem dixerit, et alias virtutes; nam id solum dixit referendo opiniones inter quas aliqua etiam tunc erat, quæ morales etiam virtutes infusas admittebat. Inde autem non fit ut Concilium Viennense illam opinionem approbaverit; imo eligendo alium modum loquendi, ab illa opinione abstrahere voluisse ostendit. Est etiam (quod supra notavimus) maxime considerandum, controversiam illis locis a Pontificibus relatam, non fuisse an virtutes infundantur, sed id suppositum fuisse quoad adultos, dubitatum autem fuisse an virtutes, quæ infunduntur adultis, infundantur etiam parvulis, et quoad hoc affirmantem opinionem approbavit Concilium. Quæ vero vel quot virtutes infundantur, sive adultis, sive parvulis, ibi nec tractatur neque approbatum est. Solum ex hypothesi colligi potest ex illo Concilio, quod si virtutes morales infunduntur adultis, infunduntur etiam parvulis, quod verissimum est.

16. *Assertio ultima.* — *Vide cap.* Illa anima, cum aliis de Pœnit., d. 2. — Concludendum est igitur hanc assertionem solum esse opinionem Theologicam probabiliorem, non quidem in eo gradu ut contraria temeritatis nota, vel alia simili censeri possit, sed solum ut a pluribus et melioribus Theologis probatam, et ratione melius fundatam, magisque piam, et modo etiam loquendi sanctorum magis consentaneam. Ita sensisse videtur Cajetanus, dicta quæst. 62, art. 3, et Soto, libr. 2 de Natur. et grat., cap. 17 et 18, et fere omnes moderni. Neque aliud sensit Valentia, tom. 2, disput. 5, quæst. 6, punct. 1, ubi hanc sententiam dixit longe veriore esse, et magis consentaneam Scripturæ et Patribus, quod dici potuit, etiamsi ex Scriptura sufficienter non probetur, quia quæ de his virtutibus docet, possunt etiam optime de infusis intelligi, et multæ locutiones in faciliori et altiori sensu ita intelligentur, ut est illud Sapient. 7: *Innumerabilis honestas per manus illius*, et quod ex cap. 8 supra retulimus, et illud ad Coloss. 1: *Crescentes in scientia Dei in omni virtute, confortati secundum potentiam claritatis ejus.* In Patribus etiam multa inveniuntur quæ, licet omnino non cogant, satis sunt ut hæc sententia dici possit illis magis consentanea. Augustinus enim, tract. 8 in 1 epist. Joann., dicit Christum in nobis per fidem ut his virtutibus (utique moralibus) ut ministris suis, et 4 contra Julian., cap. 3, ex professo docet non esse veras virtutes, nisi per fidem

ordinentur ad finem charitatis, quæ possunt intelligi de virtutibus acquisitis, quæ non censentur Christianæ virtutes, nisi informentur charitate, sed altiori modo in virtutibus per se infusis illa verum habent. Allegari etiam solet Augustinus, concion. 26 in Psalm. 418, ubi dicit justitiam esse opus gratiæ; sed ibi non agit de particulari justitia morali, sed de illa quæ justificat impium; Gregorius etiam, homil. 5 in Ezechiele, et 2 Moral., cap. 26, alias 36, Spiritui Sancto tribuit has virtutes morales. Et idem fere habet Ambrosius, 6 Exameron., cap. 7, et lib. 5 in Lucam. Ac denique Hieronymus, præfat. in Lamentat. Jeremiæ, dixit hominem peccando omnes virtutes amittere, quod melius de his virtutibus quam de acquisitis intelligitur. Hæc ergo satis sunt ut hæc sententia magis consentanea Patribus esse dicatur, cui non parum probabilitatis adjunxit catechismus Ecclesiasticus a Pio V probatus, qui, tractando de Baptismi effectu, in illo posuit, *nobilissimum omnium virtutum comitatum, quæ in animam simul cum gratia divinitus infunduntur.*

CAPUT X.

UTRUM PRÆTER VIRTUTES OMNES INFUNDANTUR CUM GRATIA HABITALI DONA SPIRITUS SANCTI, QUÆ SINT ETIAM HABITUS SUPERNATURALES A VIRTUTIBUS DISTINCTI?

1. *Sententia Scoti.* — Auctores qui negant dari actus supernaturales diversæ rationis ab actibus virtutum, et peculiari ratione attributos Spiritui Sancto, qui ex singulari ejus instinctu fiunt, consequenter etiam negant dari habitus donorum a virtutibus distinctos. In qua sententia sunt Scotus, Major, Gabriel, et alii quos cap. 12 et 16 libri præcedentis allegavi, qui, præter supra dicta, uti solent hac ratione, quia impossibile est dari habitus donorum qui non sint virtutes, quia tales habitus non possunt non esse boni et honesti, imo et optimi, quia ad optimos actus inclinant; ergo reddunt bonum habentem, quia disponunt illum ab bene et optime operandum; ergo sunt virtutes, quia virtus est dispositio perfecti ad optimum, seu que bonum facit habentem, et opus ejus bonum reddit. Et alioqui dona ponuntur esse per se infusa; ergo erunt virtutes per se infusæ. Quomodo ergo distingui poterunt a virtutibus infusis? Verumtamen hæc ratio solum de nomine contendit, ideoque tollenda est ambiguitas vocis, nam, generali quadam

ratione, et omnes virtutes infusæ dona sunt, quia ab Spiritu Sancto dantur, ut eis promoveamur ad salutem æternam, sicut Jacobus dixit: *Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum.* In qua significazione non solum virtutes, sed etiam gratiæ gratis datae possunt dona vocari, juxta illud Pauli ad Corinth. 42: *Alii per Spiritum datur sermo sapientiæ, alii autem sermo scientiæ, etc.* Imo, non solum habitus, sed etiam actus infusi possunt dona Spiritus Sancti vocari; nam Apostolus ibi de operationibus præcipue loquitur, et Augustinus dicit Deum voluisse ut sint nostra merita, quæ sunt ipsius dona, quod dixit propter actus ex gratia factos. Similiter, lato modo seu generice loquendo de virtute, omnis habitus honestus ex objecto est vera virtus, et, si a solo Deo fiat in nobis, erit virtus infusa; nam illi conveniet vulgaris definitio virtutis attributa Augustino; erit enim bona qualitas mentis, qua recte vivitur, et nullus male utitur, quam Deus in nobis sine nobis operatur. In hoc ergo sensu non quæritur an præter virtutes infundantur dona, quæ non sint virtutes illo generali modo; nam si talia dona infunduntur, evidens est esse bonas mentis qualitates, quibus nemo male utitur, cum eis non utatur, nisi motus a Spiritu Sancto, qui talia dona solus in nobis operatur. Nihilominus tamen applicata sunt illa generalia nomina ad significandas diversas species bonorum habituum, quæ sumuntur ex diversis modis honeste operandi, scilicet ordinario modo, et quasi per proprium motum et discursum, vel ex speciali instinctu et motione Spiritus Sancti. Et nomen virtutis accommodatum est habitui operanti bonum, quasi ex propria motione hominis; nomen autem doni per Antoniasiam dicitur de habitu, quo fit homo bene mobilis a Spiritu Sancto ipsum speciali instinctu movente. Ratio ergo facta solum probat hæc dona habitualia, si dantur, esse virtutes, generatim et abstracte loquendo; non tamen probat esse illas virtutes, quas præcedenti capite explicuimus; possunt enim esse specie distinctæ, et ad indicandam distinctionem, propter specialem proprietatem, dona appellari, ut nomina, quibus distincte loqui possimus, habeamus.

2. *Habitus donorum distincti ab habitibus virtutum possibles sunt.* — *Valentia, 2 tom. disp. 5, quæst. 8, punct. 1, § Vult igitur, non admittitur.* — Supposita ergo distinctione supra explicata inter actus donorum et

virtutum, evidens est possibles esse habitus donorum distinctos ab habitibus virtutum, posseque a Spiritu Sancto simul cum habituali gratia infundi. Probatur, quia si actus donorum sunt possibles, etiam potest infundi qualitas, quæ in nobis sit principium in trinsecum producendi tales actus, et in nobis permaneant cessante actu, quem habitum vocamus. Probatur assumptum, quia nulla est ratio cur hoc repugnet in his actibus potius quam in illis, cum omnes sint supernaturales in substantia, et consequenter voluntas æque indigeat supernaturali principio, quo fiat potens ad hos actus efficiendos. Neque etiam fingi posset ratio cur, si tales actus secundi supernaturales sunt possibles, non sit etiam possibilis actus primus, qui sit principium illorum per modum habitus. Unde regula generalis est, ad omnem actum immanentem supernaturalem posse infundi internum principium supernaturale, saltem ex parte potentiae, elevans illam, sicut ad visiōnem beatam datur lumen gloriae, et ad dilectionem Dei datur habitus charitatis, et eadem ratio est de cæteris, ut dixi. Unde etiam concluditur tales habitus donorum, si dentur, esse specie distinctos ab habitibus virtutum, quia habitus specificantur et distinguuntur per actus et objecta; sed ostensum est actus donorum specie distinguiri ab actibus virtutum ex diverso objecto formalis motivo; ergo etiam habitus donorum, si dantur, erunt specie distincti ab habitibus virtutum. Unde non probo quod vir quidam doctus scripsit, habitus donorum perficere potentias in ordine ad eadem opera, ad quæ virtutes concurrunt ordinario modo, sub alia tamen ratione qua peculiariter procedunt ex divino Spiritu Sancti instinctu, nam in eodem actu considerare possumus quod procedit ex peculiari instinctu Spiritus Sancti, et sic refertur ad donum, et quod procedit ab homine, ut agente quodam secundario, quo pacto proprie elicetur a virtute. Hoc, inquam, non probo, quia interni actus voluntatis doni, et virtutis, substantialiter distinguuntur ex motivis propriis, et quando homo operatur ex dono, solum ex motivo talis actus operatur; ergo talis actus nullo modo potest a virtute elicere; sicut e contrario, quando virtus operatur ex proprio motivo, non concurrit donum. Quod si contingeret (quod non est morale), voluntatem simul et æque proxime operari ex utroque motivo, non eliceret unum actum, sed duos, juxta vera

principia de distinctione moralium actuum in superioribus posita, quia non possunt duæ species essentialiter distinctæ æque primo in unam entitatem coalescere, neque habitus possunt concurrere ad tertium quemdam actum specie distinctum a propriis. Si ergo admittuntur hi habitus donorum, non sunt confundendi cum virtutibus quoad efficaciam actuum. Neque illa duplex consideratio actus, ut ab Spiritu Sancto vel ut ab homine, quidquam juvat; nam etiam in actu doni, ut sic, invenitur ille duplex respectus, quia essentialiter utrumque includit; nam et est actus vitalis et liber, ut est voluntatis. Quamvis ergo actus doni elicatur ab homine, ut agente secundario, non ideo elicetur a virtute, nec sub tali ratione considerari potest.

3. *Excitatur quæstio de facto.* — *Prima opinio, quam tenet Vasquez cum Alense.* — Nihilominus tamen, in quæstione de facto, aliqui opinati sunt non oportere dona Spiritus Sancti infundi per modum habitus, etiamsi per modum actus conferantur. Ita sentit Vasquez, 3 p., disp. 44, c. 2, n. 7, ubi refert Alensem, dicentem actum doni timoris esse elicitem a virtute humilitatis, nec postulare habitum distinctum ab illa, quod, inquit, nostræ doctrinæ non adversatur, qui dicimus dona Spiritus Sancti non esse peculiares habitus distinctos ab habitibus virtutum, sed esse peculiares actus; ubi definite profert sententiam de habitibus, quam indecisam reliquerat 1. 2, disp. 89, c. 2. Dum autem discrimen constituit inter actus et habitus, videtur concedere actus donorum essentialiter distinctos ab actibus virtutum; alioqui non magis erunt dona peculiares actus quam peculiares habitus; si enim donum non esset nisi actus quidam virtutis cum quadam perfectione accidentaria, etiam habitus virtutis a quo procedit, quatenus potest esse principium actus sic perfecti, erit donum in habitu. Et ita existimo consequenter loquendum esse, juxta opinionem Scoti, et aliorum qui illam sequuntur, et fortasse idem sensit dictus auctor; nam si sentiret actum doni esse diversi ordinis ab actibus virtutum, profecto non diceret elici a virtute. Vocavit ergo peculiarem actum, quia non quilibet actus virtutis, sed heroicus, vel peculiari modo factus nomine doni significatur, indicatque hanc denominationem non refundi in habitum, quia ex actuali instinctu Spiritus Sancti sumitur. Unde in posteriori loco negat dona, quæ sunt habitus, ex loco Isaiae colligi. Ex aliis vero Theologis, non invenio qui ne-